

značilna za Galczyńskega v letih pred drugo svetovno vojno, za njegovo smešnejše sanacijske vlade.

V celotni recenziji moti ton, v kakršnem govori avtorica o izboru in prevodu, ton, ki je včasih vzvišen, drugič posmehljiv, v splošnem pa ne samo kritičen, temveč tudi krivičen. Zavedati se je treba, da je za dobro antologijo tujega pesništva potrebna tradicija v prevajanju, da je nujno imeti gradivo, iz katerega je možno izbirati, ga izpopolnjevati in mu dajati vse bolj dovršeno obliko. Drugi narodi so glede prevajanja iz poljske poezije daleč pred nami: nedavno je na primer izšel že sedmi nemški prevod Mickiewiczzevega epa Pan Tadeusz — ni čudno, da je, kakor beremo v poročilih, mojstrsko prepešnjen. Podobno je z novejšo poljsko poezijo v nemščini. Karl Dedecius je lani objavil antologijo poljske poezije 20. stoletja, ki jo je poljski kritik Zbigniew Bieńkowski zelo pohvalno ocenil. Toda ta antologija ni zrasla tako kot naša — na ledini!

Pesmi v naši antologiji so skoraj v celoti ne na novo, ampak sploh prvič prevedene. In to ne v kakšni ritmični prozi, s kakršno bi se zadovoljila naša recenzentka, kakor lahko sklepamo iz njene opazke o »rimah zaradi rim«, temveč v prepesnitvah, ki ustrezajo pravilom naše poetike. (Nemogoča pa se mi zdi zahteva po dobesednem prevajanju, kakršna se pojavlja v oznaki »odtenek nerazumevanja« in podobnih.) Bojim se, da bi tak odnos — kljub dobremu občutku za ton posameznih pesmi —, zlasti še, če bi bil združen s pretiranim iskanjem »današnje pesniške misli« v preteklosti, preveč moderniziral in s tem tudi po svoje »ponaredil« podobo prave poljske književnosti.

Rozka Štefan

DOKUMENTI

PET GRUMOVIH PISEM FRANU ALBREHTU

V literarni zapuščini F. Albrehta,* urednika LZ v letih 1922 do 1932, se je ohranilo tudi pet pisem Slavka Gruma, ki jih je le-ta pisal Albrehtu v zvezi s svojim sodelovanjem pri reviji.

Znano je, da je Grum pričel objavljati svojo prozo med Albrehtovim urednikovanjem, saj najdemo v listu prvo njegovo črtico leta 1923. Do leta 1932 je Zvon prinesel sedem krajših Grumovih črtic, dramski prizor Upornik (1927) in najboljše njegovo dramsko delo Dogodek v mestu Gogi (1930). Po Albrehtovem odstopu — sredi leta 1932 — je Grum prispeval v Zvon le še troje krajših proz: dve leta 1934 in eno 1935. leta.

Da pričujoča pisma niso vsa, ki jih je Grum Albrehtu pisal, kaže poleg pisma z datumom 28. oktobra 1924 tudi dejstvo, da je tedanjemu študentu medicine na Dunaju Zvon prinesel prvo črtico že leto dni prej.

Pisma niso zanimiva le zaradi dopolnila, ki ga nedvomno prispevajo k doslej znanemu Grumovemu literarnemu profilu, ampak nam pričajo tudi o Albrehtovem uredniškem delu in njegovem odnosu do mladega literata.

* Hrani jo Vera Albrehtova.

Dunaj, 28. oktobra 24.

Dragi gospod Albreht,

ker že gotovo mislite na novi letnik Zvona, mi dovolite, da Vas spomnim svoje drame. Zdi se mi, da Vam ni napravila posebnega vtisa, ker bi mi sicer najbrž že kaj pisali.

Povedal bi Vam rad, da zelo potrebujem poguma in vere vase. To vero mi morete dati Vi, če spregledate gotove nedostatke mojega dela in ga ne odklonite. Dobro se zavedam, da imam še prepatetično gesto in preliterarno besedo, vendar sem mnenja, da umetniški nivo mojega dela nadkriljuje veliko število novitet, ki sem jih videl zadnje čase na dunajskih odrih. V skrajno rezerviranem Burgteatru igrajo na primer delo nekega 22 letnega Fischerja, katerega avtor bi hotel biti kvečjemu za svojih gimnazijskih let. Na visokem nivoju stoji samo Reinhardt s svojim gledališčem, ki pa je tako previden, da igra same predpopotne stvari. S tem Vam hočem povedati, da vlada v inozemstvu raono taka sterilnost kot pri nas in da jim je vsaka sveža moč dobrodošla, ki količkaj obeta.

Prosim Vas, da ste mi dobri in mi kmalu odgovorite.

Vas vljudno pozdravljam

Grum

Slavko Grum, abs.med.

Wien XVII, Hauptstr. 3921

Spoštovani gospod Albreht,

kakor Vam bo morebiti znano, sem napisal dramo, za katero mi je letos v marcu ministrstvo prosvete, skupno z Velmar Jankovičevo »Brez ljubezni«, priznalo državno nagrado. Za dramo se je takoj zanimalo več založništvo, in ker so bili pri Slovenski matici najboljši pogoji, sem delo oddal tej založbi. Kot običajno so dali stvar v presojo dvema referentoma, od katerih je eden delo označil kot visoko kvalitativno, umetniško in originalno, drugi pa je založbo — baje iz zunanjih vzrokov — odsvetoval. Kakor že temu bilo, delo mi je bilo pred kratkim vrnjeno. Mislim sedaj na lastno založbo, toda tiskarne so mi stavile take cene, da jih zaenkrat še ne zmorem. Bilo bi pa najbrže napačno, če bi dalje časa čakal s tiskom, ker sedaj je še občinstvo v spominu, da je bilo delo nagrajeno in bi tako lažje našlo čitateljev kot pa pozneje, če to zapade pozabi. Tako sem se sedaj odločil, da dramo ponudim Vam za bodoči letnik Zvona. Delo bi Vam že enostavno poslal v prečitanje, toda vseeno vprašam preje, da ne bi bilo morebiti brezplodnega pošiljanja. Vprašam Vas tako, gospod Albreht, če Vam smem delo predložiti, če nimate za bližnjo bodočnost že morebiti izbranega kaj drugega, in sploh, če bi imeli veselje do stvari, v primeru, da bi Vam bila všeč.

Prosim za kratek odgovor!

Z odanimi pozdravi Grum

Zagorje, 27. nov. 29.

Dr. Slavko Grum, zdravnik, Zagorje ob Savi

Na pismu je pripis F. Albrehta: Igra je zelo zanimiva, tudi umetniške cene.

Spoštovani gospod Albreht.

Lepa hvala za Vašo naklonjenost. Rokopis drame Vam odpošljem takoj s prihodnjo pošto, in sicer takega, kot je bil do sedaj, korigiranega le nekoliko jezikovno in sproščenega nekaterega balasta. To radi tega, da boste imeli rokopis v roki in pa da mi eventualno lahko svetujete, kaj naj še popravim. Medtem bom pa pohitel ter izoršil izdatnejšo korekturo, delo na čisto pretipkal, poslal potem v nekaj dneh najprvo prvi akt, nato drugega. Tako boste lahko gotovo začeli s priobčevanjem že v prvi številki novega letnika, kar bi tudi mene zelo veselilo. Dovolil si Vam bom poslati tudi nekaj krajših stvari v zelenem žanru, tako predosem neko krajšo povest: »Preteče ploskve«.

Zahvaljujem se Vam še enkrat
ter Vas lepo pozdravljam Grum

Zagorje ob Savi, 6. dec. 29.

Dragi gospod Albreht,

z isto pošto sem Vam poslal prvi akt svoje igre v taki dokončni redakciji, kot bi želel, da jo natisnete v Zbonu. Vsebinsko drame v tem prvem aktu ne bi rad popravljal, drugi akt pa si baš še pridržujem vsled namena, da tudi vsebinsko še nekaj predelam in pa, če mi boste kaj svetovali Vi. Pošiljam ga Vam potem pravočasno za februar, ker mislim, da bi bilo najboljše, da porazdelite snov le na dve številki — seveda, če Vam bo dovoljeval prostor — na januar in februar, ker drama sestoji iz dveh, skoro do strani enako obsežnih dejanj.

Nekaj bi si še dovolil opozoriti glede jezika. Da imam slab jezik in ne obvladam slovnice, se dobro zavedam, vsled česar Vam bom za vsak gramatični popravek hvaležen. Jezikovno je sicer delo že popravil gospod dr. Debevec. So pa nekatere stilne posebnosti, za katere bi prosil, če mi jih pustite. Da se trudim ustvariti si lastni slog, ste gotovo že opazili v mojih poesticah, in to so mi vsi moji dosedanji kritiki šteli v dobro. Človek se trudi za svojstven izraz in tako boste katerikrat našli besedo in stavek, ki Vam bo na prvi pogled nevspečen in morebiti celo slovnično napačen. Je pa to v vsakem primeru rezultat truda, dati besedi večjo plastiko ali pa jo vsebinsko poglobiti. Tako bi Vas n. pr. prosil, da mi pustite: »Tekom časa se človeku na živi mnogo hudega...« S tem izrazom hočem dati človeku bolj pasivno eksistenco v življenju, hočem izraziti usodnost našega bivanja in kako malo moremo aktivno živeti življenje. Kako smo takole postavljeni v različne dobe in se nam naživlja življenje. Nadalje: »Vem rožo.« »Vem kakega človeka.« V tem primeru se mi zdi, da se z besedico »vem« širje dopovse razumevanje kake pojave, kot pa če bi recimo rekli »poznam«. Če rečem: »Poznam tega človeka«, se pravi, mi je znan, znane so mi te in one reči njegove bitnosti, če pa rečem: »Ga vem« (ne: zanj vem!), se mi zdi, da s tem izrazim, da se je v vsem svojem bistvu razrešil mojemu doumevanju, da sem ga proučil.

Prosim torej, gospod urednik, za ljubeznivo razumevanje in spoznanje truda po novem izrazu. Imena oseb Vam tudi skoro gotovo ne bodo všeč. Pa nekako čudaška in malo slovenska imena so tudi takole nekaj moj spleen. Gospod Župančič bi bil gotovo nanje zelo jezen. Toda tudi ta stvar je strogo premišljena, meni je ime mnogo, strinjati se mora z osebnostjo, ki ga nosi, in s stilom in vsem nastrojenjem drame. Kakor sem Slovenec in naj bodo naše

stvaritve slovenske, mi je nemogoč junak z imenom Kastelic ali Strukelj. So moja imena nekoliko čudaška in zvenijo skoro nemško, toda to zaprašeno mestece, ki se godi v njem drama, nikakor ni Kranj ali Mokronog, temveč neko izmišljeno, hote malo istinito, napol razpadlo mestece bolj iz srednjega kot novega veka, ko so bila po naših slovenskih mestih v resnici taka imena. In potem je v meni neka čudna tendenca, ki je čisto izraz mojega karakterja in proti kateri se nočem boriti, in to je, vsa moja dogajanja, vse miljeje ter osebe nekako raznaroditi, sploh jim odvzeti vse znake lokalizma, narediti jih zelo občečloveške, mednarodne in medkrajevne. Sploh jih pustiti živeti v tistih podtalnih vodah, ki se pretakajo skupno pod osemi narodi in kraji in iz katerih prejo potem posamezni izvirki za Slovence, Nemce, Kirgize. Vidmar pravi, da se samo iz te podtalne vode črpa umetnost.

Prosim Vas za nadaljnjo naklonjenost ter Vaš najlepše pozdravljam

Grum

Zagorje, 23 XII. 29.

Dragi gospod Albreht,

prejel sem Vaše cenjeno pismo in Vam bom kmalu poslal kaj za Zoon. Pišem črtico »Novo mesto«, kjer skušam na poseben stilski način izraziti duha celega mesta. Morebiti bo zanimivo pandan k Vašemu lanskoletnemu Jarčevemu Novemu mestu.

Zaposlujem se tudi z redakcijo zbirke novel, če bom mogel najti založnika. Gospod Albreht, že nedavno sem Vas hotel prositi, ali ne bi bili tako ljubeznivi in hoteli ob priliki založiti zame kako dobro besedo, da bi že končno moja Goga prišla na oder. Ne vem, kaj je temu vzrok, že večkrat je bilo rečeno, da sedaj končno pride na vrsto, pa vedno znova jo odložijo. Julija meseca res ne vem, če bi bilo upati na kakršenkoli uspeh. Da je igra tudi na ljubljanskem odru scenično izvedljiva, sva se skupno z Vašpotičem do dobra prepričala, zgraditi bi se dalo tę staobe s samimi praktikabli, ki jih ima oder že v zalogi in ne bi bilo treba niti bogoe kakih investicij.

Gospod Albreht, ali ne bi bili res tako dobri in bi ob priliki spomnili na mojo igro gospoda intendanta in pa gospoda ravnatelja Golio? Poglejte, koliko se pri nas vedno vzdihuje, bodisi s strani igralcev, bodisi književnikov, da nam primanjkuje iger, ki bi bile res odrske, da bi se dale igrati in ne bi bile sama literatura. In sedaj, ko nekako izgleda, da smo z mojo igro dobili nekaj takega, ni z nobene strani veselja za njeno uprizoritev. Vsi kritiki, brez izjeme, so poudarjali, da je igra odrsko delo, Dom in svetov kritik celo očita, da je usodna napaka drame, ker je v nji gesta močnejša od besede in da se bo s to dramo moglo v prvi vrsti okoristiti le gledališče. Lepo prosim, gospod Albreht, če bi mi mogli storiti to uslugo, in Vam tudi jaz želim kar najlepše praznike z iskrenimi pozdravi

Grum

Zagorje o/S., 5. aprila 1931

Zvone Verstovšek